

”Från Arkivet”

I denna serie plockar vi fram personer och levnadsöden, berättelser och händelser som satt spår i Älvdalen, Särna och Idres historia.

Denna gång är källorna: Särna- Idre 300 år En hembygdsbok Idre hembygdsbok del 1-3 Muntligen Joel Söderqvist, Idre Elon Andersson, Särna

Delar ur

Idres historia

En tidig marsmorgon 1644 väcktes Särnaborna av att det stod 200 soldater och en reslig präst på skidor utanför stugdörren. Soldaterna med sin herr Daniel Buscovius hade skidat i fyra dagar från Älvdalen till Särna. Med sig hade de en fullmakt från landshövdingen att Särna och Idre skulle ställa sig under Sveriges krona. Herr Daniel, som var en fredlig man från Älvdalen läste upp en fullmakt och berättade för dem med värtalig röst vad som var i görningen. Så ombesörjde han att de 100 personerna som bodde i Särna, Särnaheden och Idre blev svenskar utan att ett enda skott fälldes eller att någon blev skadad eller dödad. Vad kunde byborna göra mot denna skrämmande hord. Särnaborna var bara ett dussintal manspersoner, nyvakna och obeväpnade.

Levnadsförhållandena i området bestämdes av traktens särpräglade klimat. Man såg skogen som ett skaffereri och av den fick invånarna fågel, fisk, vildren, älg och annat vilt. Idre var inte gynnsamt för odling av säd. Gårdarna hade boskapsdjur och relativt gott om mjölk och ost. I brist på bröd åt man ibland tjocka ostskivor med smör på. Eftersom husdjuren var många tog uppgiften att skaffa vinterfoder hela sommaren i anspråk och även en del av hösten. Fodret fick man framför allt på de vidsträckta myrarna men även löv och mosstäkt förekom i stor utsträckning. Först efter år 1895 började man så timotej och klöver hemma i byn. Vid denna tid hade nämligen ekonomin i området blivit bättre; storskiftet var klart, man tillträdde sina skiften, sålde skog och fick mera pengar.

Under den här tiden - innan skogen fick någon egentlig ekonomisk betydelse dry-

gade Idreborna, liksom många andra i Dalarna ut matförråd och kassa genom att köra foror till Norge och Röros. Till Norge forades från Idre skavgräs att rengöra träkärl med, myrmalm, vilt och kol. Söderut tyngdes hästens lass av bland annat fisk, mjöl, salt och fårskinn. Trafiken var livlig under 1800- talet och Särna och Idre var viktiga omlastningsplatser. Folket i gårdarna som härbärgerade forkörarna fick betalt genom att hästen efterlämnade den då viktiga dyngan.

Forkörarnas söner blev timmerhuggare och en ny era började. Skogen började få ett ekonomiskt värde och sågs inte bara längre som gårdens skaffereri och djurens betesmark.

Att skogen fick ett speciellt eget värde upptäckte stat och bolag långt före den fasta befolkningen. När den vanliga bybon upptäckte att träden var mera värda än att bara ha till ved, byggnader och stängsel var redan stat och bolag ägare av stora skogsområden.

Statens första fyra kronoparker i området kom till 1865. Den femte kronoparken kom till strax därefter. Detta är före storskiftet. I samband med detta diskuterades även att avsätta skogsmark till jordägarna/socknemännen i området - en besparingskog. Besparingskogen skulle tillhöra socknens jordägare tillsammans och inkomsterna skulle gå till att förvalta skogen, bekosta vägunderhåll, fattigvård, skolundervisning mm. 1879 är året då Särna-Idre Besparingskog bildades.

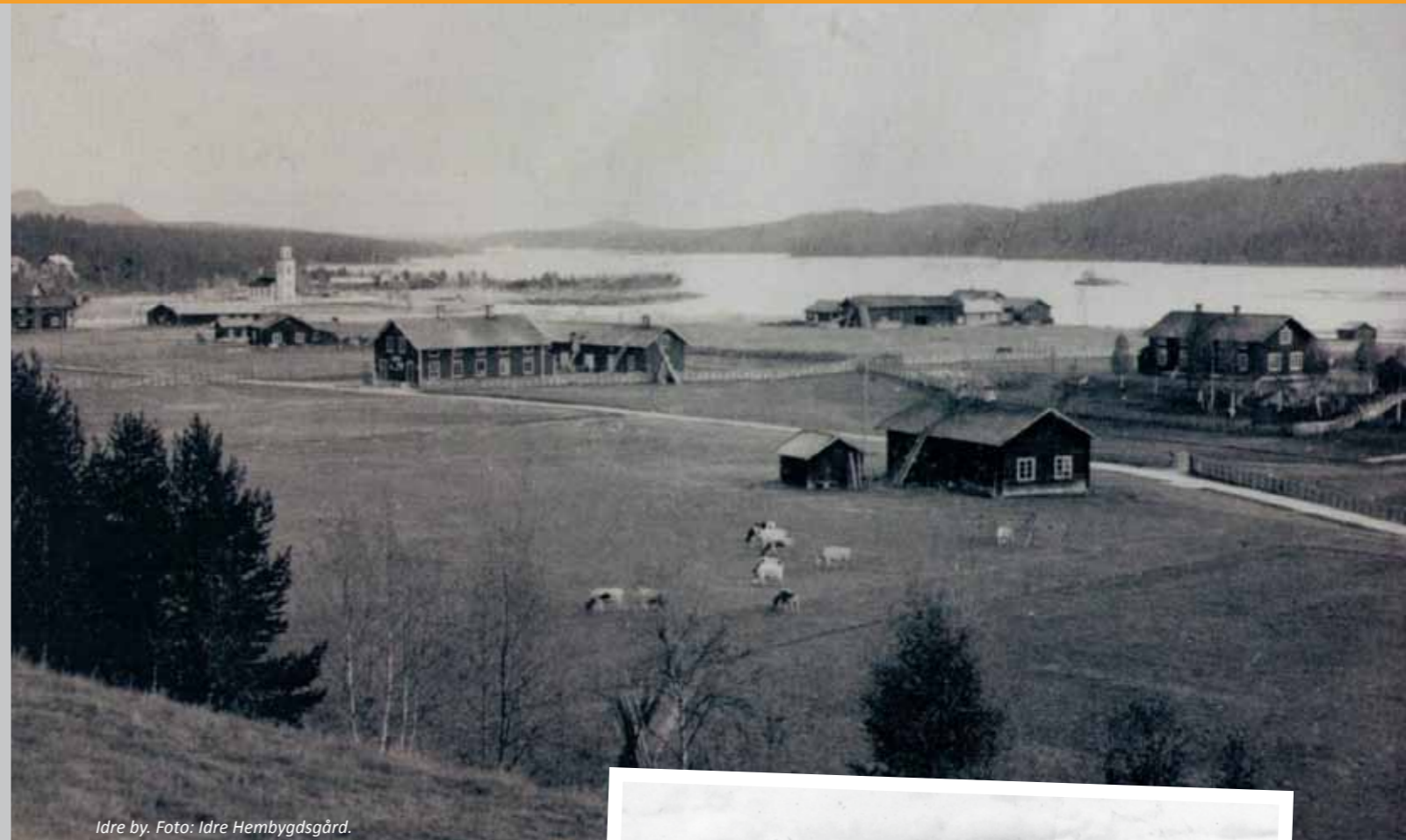
Strax efter började storskiftet ta form. Den enskilde skogsägaren kunde fritt börja disponera sin mark. Skogen blev Idres hu-

vudnäring. Stora skogsavverkningar började i trakten och det blev liv och rörelse. Flottleder byggdes. Kontanta pengar började komma i omlopp och i Idrebons vardagliga liv blev det många förändringar.

Under de mest aktiva åren där många hade skogen som sin huvudsakliga arbetsplats arbetade 70% av alla manspersoner i Idre och gårdarna runt byn i skogen.

Nu för tiden finns det en farbar väg till Idre. Något som forköraren bara kunde drömma om när han mödosamt tog sig fram genom skog och över fjäll. På de moderna vägarna kommer det busslaster med turister för att njuta av utförsförsäkring och fjällvärlden. Idrebon idag är van vid främmande ansikten och kan själva färdas på några timmar till huvudstaden. Området idag har betydligt mer än bara en handfull invånare och de blir inte förskräckta av en folkhop som byborna i Särna och Idre blev när de väcktes på morgonen år 1644. Skogsbruket idag är modernt och Särna-Idre Besparingskog finns fortfarande kvar och fungerar fortfarande som en motor i samhället.

Anna Dahlgren

Idre by. Foto: Idre Hembygdsgrupp.

1940-talet. Evertsbergs fotbollslag på väg till Idre, Städjan i bakgrunden. Foto: EHF Arkiv.

Från vänster Gustav Stein och Olle Frost med Städjan i bakgrunden. Foto: EHF Arkiv.

En gammal skogsvaktarbostad åt Korsnäs Idre. Foto: EHF Arkiv.